

PÆDAGOGER ER PATRIOTER

Engang skulle pædagoger skabe civiliserede mennesker. Nu skal de skabe konkurrencedygtige mennesker. Ph.d.-stipendiat Maja Plum fra Københavns Universitet vurderer, at pædagogerne er i gang med at blive den moderne økonomis patrioter.

Claus Holm / Foto Gettyimages

Den danske stat står midt i en markant forandring fra velfærdsstat til konkurrencestat. Og når en ny stat skal dannes, så har Danmark tradition for, at pædagogikken træder i politikens tjeneste. Også denne gang skal pædagogerne træde i tjeneste. De skal sørge for, at den nye stat bliver beboet af mennesker, der hele tiden evner at lære nyt og at skabe ny viden. For det lærende menneske er det nye og konkurrencedygtige menneske, nationen Danmark har brug for.

Ph.d.-stipendiat Maja Plum fra Institut for medier, erkendelse og formidling ved Københavns Universitet forsker i konsekvenserne for danske pædagoger. Maja Plums forskning har fokus på brugen af de pædagogiske læreplaner i daginstitutionerne, men hun kobler forandringerne på institutionsniveau med forandringer på stats- og

» I slutningen af 1800-tallet var man optaget af at skabe borgere i en retsstat. I dag er vi optaget af at skabe det lærende menneske til gavn for konkurrencestaten.«

Maja Plum

samfundsniveau. Og når hun gør det, så bliver de pædagogiske læreplaner pludselig ét eksempel på, hvordan statens krav om dokumentation påvirker pædagogers og børns dagligdag.

Maja Plum forklarer: »Alle dele af uddannelsessystemet skal dokumentere, at de bidrager til at skabe et lærende menneske. Ingen undslipper dokumentationskravet – heller ikke daginstitutionerne. Faktisk er det nye, at den økonomiske patriotisme ikke

alene gør sig gældende i folkeskolen, men også i daginstitutionerne ved kravet om at gøre brug af læreplaner.«

Maja Plum gør derved opmærksom på, at selv indretningen af daginstitutioner er en del af det politiske forsøg på at skabe lærende og konkurrencedygtige individer. Hun fortæller, at da daginstitutioner opstod i slutningen af 1800-tallets Danmark, var man optaget af at skabe civiliserede mennesker. Det vil sige af at skabe borgere i en retsstat ved at disciplinere dem. I dag er vi optaget af at skabe det lærende menneske til gavn for konkurrencestaten.

Profit i pædagogik. Den internationale konkurrence inden for uddannelse kender vi fra blandt andet PISA-undersøgelser. Siden begyndelsen af 1990'erne har de placeret Danmark dårligt i kapløbet om at uddanne børn og unge til konkurrencedygtige individer.

Ifølge Maja Plum er det undersøgelser som PISA, der appellerer til en økonomisk patriotisme. De måler på nationens evne til at udvikle og udnytte menneskers potentiale til gavn for den globale konkurrenceevne. Og det er i forlængelsen af denne appel, at selv daginstitutionerne skal optimere det menneskelige materiale – det lærende barn.

Særligt gennem det sidste årti er daginstitutionerne blevet omfattet af den økonomiske appel.

»I 2001 udgiver OECD for eksempel rapporten 'Starting Strong: Early Childhood Education and Care', som belyser, hvordan en række af OECD's medlemslande tager sig af småbørns udvikling og læring. I 2004 bliver de pædagogiske læreplaner indført ved lov i Danmark. Og Globaliseringsrådet følger i 2005 op med anbefalinger om, at der skulle arbejdes mere systematisk med læring i daginstitutionerne, så disse institutioner indgår i det samlede læringsforløb.«

Men peger alle dine resultater på, at pædagoger – lidt firkantet sagt – bliver profittens patrioter?

»Nej, det gør de naturligvis ikke, men samlet udgør de mange tilløb til forandringer, lige fra statsniveau til daginstitutionsniveau, en klar tendens. Og når jeg i dag interviewer pædagoger i daginstitutionerne om, hvad læreplaner er godt for, svarer flere og flere, at de mener, at det er godt for deres egen faglighed. De fortæller, at læreplanerne gør det muligt at komme hele vejen rundt om barnet og give barnet en ballast, der gør det klar til skolen. Ikke mindst denne måde at se på sit arbejde – som en rund eller hel indsats, der gør barnet rustet til det videre uddannelsesforløb er interessant, når man tænker på, hvor stor modstanden mod læreplaner var. En modstand, som netop gik på, at de ikke måtte gøre livet i daginstitutionerne til skoleforberedelse.«

Fra universelt til unikt barn. Idéen om, at pædagogiske læreplaner er et væmmeligt kapitalistisk systems umenneskelige og upædagogiske krav, vinder ikke genklang hos Maja Plum:

»Nej, pointen er, at pædagogikkens humanistiske projekt om at hjælpe barnet til at realisere sig selv falder flot i hak med konkurrencestatens krav. For så længe selvrealiseringen sker gennem læring og udvikling, er der ingen umiddelbar modsætning mellem pædagogik og politik. Der opstår en harmonisk konstellation. Det vil sige, at de statslige og pædagogiske forestillinger falder så godt i hak, at det kommer til at virke helt naturligt og umuligt at sætte spørgsmålstegn ved.«

Maja Plums analyser viser også, at alliancen mellem pædagogikken og politikken betyder, at det tidligere universelle barn bliver afløst af det unikke barn. Og det stiller andre krav til pædagogernes arbejde.

»I dag betragter vi som udgangspunkt børn som kompetente mennesker. Derfor begynder vi at lave viden i børnehøjde, som børn så kan forholde sig til. Tidligere skulle børn udvikle sig gennem flere faser for til slut at blive til en kompetent person. Det vil sige, at når en fase i barnets opbygning var overstået, begyndte den næste. Uanset hvilket barn, pædagogerne havde med at gøre, skulle det gennem samme faser og udvikling som andre børn. Barnet var universelt. Faktisk skal vi blot tilbage til 1970'erne for at møde den forestilling. I dag anser vi barnet som et unikt individ med forskellige læringsmuligheder i sig. Pædagogens opgave er at sørge for, at disse særlige muligheder realiseres. Konsekvensen er, at vi ikke accepterer én manual for, hvordan man behandler børn. I stedet må pædagogerne være opmærksom på det enkelte barns måde at udvikle sig på. Kun sådan kan de time og tilrettelægge deres intervention præcist,« siger Maja Plum.

Men standardiserer brugen af læreplaner ikke omsorgen for børn?

»Jo det kan man sige, men på en ny måde. Brugen af læreplaner betyder, at der bliver gået systematisk til værks, når det unikke barn skal udvikles. Systematikken skal sikre, at det enkelte hele barn udvikler sig. Og et helt barn anno 2008 har faglige, såvel som personlige og sociale kompetencer med i sin udvikling. Det vil sige netop de dimensioner, læreplaner har fokus på. Helhed og del bliver det samme projekt. Helheden henviser til, at man har været rundt om og udviklet på alle sider af barnet.«

Daginstitutionens DJØFere. Pædagogen skal forløse det hele barn ved at bruge den analytiske metode. Analytisk betyder, at en helhed lader sig opdele. Metodisk betyder, at man følger en bestemt fremgangsmåde, som giver fokus på – og fuld forståelse af – de enkelte dele, forklarer Maja Plum.

»Jeg foreslår, at vi taler om forestillingen om den professionelle

pædagog som en analytisk pædagog. En betegnelse jeg henter hos den franske filosof Michel Foucault, der beskrev den analytiske pædagogik, der nedbryder helheden i sine simpleste dele – og findeler hver fase i opbygningen af barnet.«

Men hvordan kan en pædagog i praksis arbejde analytisk?

»En professionel pædagog optræder som en blanding mellem en forsker og en DJØFer. Forskeren skal hele tiden skabe og dokumentere ny viden om – og med – barnet. Og DJØFeren ved ikke noget substantielt om barnet. For barnet er jo unikt. Til gengæld ved hun meget om, hvordan man går systematisk og minutøst til værks med at forløse substansen.«

Er det også sådan flertallet af pædagoger forstår sig selv?

»Nej, det tror jeg ikke. Når jeg spørger pædagoger, hvad der er bedst ved deres hverdag, svarer de, at de fokuserer på andre forhold, end læreplaner får dem til. Typisk taler de om glæden ved, at et barn føler sig genkendt, når de for eksempel møder dem i garderoben. Og jeg er endnu ikke stødt på nogle institutioner, der dokumenterer, hvad der sker i garderoben. Mit indtryk er, at den stærkeste styringsteknologi i en daginstitution stadig er protokollen. Her bliver børn opført efter deres individuelle navne, og om de er inde eller udenfor institutionen. Protokollen er på ingen måde født sammen med idéen om det unikke barn og den analytiske pædagog. Men idéen tager stadigt mere form.« □

Maja plum

Maja Plum er ph.d.-studerende på Institut for medier, erkendelse og formidling ved Københavns Universitet.

Maja Plums ph.d.-projekt indgår som en del af et større forskningsprojekt finansieret af Statens Humanistiske Forskningsråd og ledet af lektor Peter Ø. Andersen fra Københavns Universitet. Projektet har titlen: 'Styring af pædagogisk arbejde – mellem internationale videnskonstruktioner og lokale meningsdannelse.' Læs mere på http://pur.paedagogik.ku.dk/publikationer/styring_af_paedagogisk_arbejde/.

HER KAN DU LÆSE MERE:

Plum, Maja (2002), 'Mellem forvaltning og Pædagogik', artikel i bogen *Børns liv og læreprocesser i det moderne samfund*, forlaget Billesø & Baltzer 2002.

Plum, Maja (2003), *Synliggørelse – og den usynlige dimension af styring*, artikel i VERA Nr 22, Jan 2003.